

ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВА

Що таке мистецтво?

Навіщо ми його вивчаємо?

Як ми його сприймаємо?

Як інтерпретувати твори
мистецтва?

МИСТЕЦТВО – це...

- одна з форм [суспільної свідомості](#); вид людської діяльності, що відбиває [дійсність](#) у конкретно-чуттєвих [образах](#), відповідно до певних [естетичних ідеалів](#). У широкому сенсі мистецтвом називають досконале вміння в якійсь справі, галузі; майстерність. [wikipedia]
- Використання майстерності чи уяви для створення естетичних об'єктів, ситуації або дії, якими можна поділитись з іншими людьми [Енциклопедія Британіка]
- творче відбиття дійсності, відтворення її в художніх образах
- одна з форм пізнання людством дійсності, яка відбивається в творах мистецтва, картинах, музичних творах і театральних постановках в гравюрах і скульптурах. Мистецтво є частиною духовного життя як людини так і суспільства і в цілому вважається різноманітним результатом творчої діяльності всіх поколінь.
- галузь творчої художньої діяльності. На відміну від літератури, музики, живопису, скульптури мистецтво театру є насамперед мистецтвом живих діючих сценічних образів
- досконале вміння в якійсь справі, галузі; майстерність.

МИСТЕЦТВО – це....

результат творчого акту (процесу) пізнання, що відображає суб'єктивне, усвідомлене відтворення автором (авторами) певних аспектів життєдіяльності, світогляду тощо

ВИДИ МИСТЕЦТВА

За формою чуттєвого сприймання :

- **Зорові**— архітектура, скульптура, живопис, графіка, художня фотографія;
- **Слухові**— музика, радіо;
- **Зорово-слухові**— театр, кіно.

За способом втілення художнього образу :

- **Просторові** — архітектура, скульптура, живопис, графіка, художня фотографія, декоративно-прикладне мистецтво та дизайн.
- **Часові** — радіо, музика, література
- **Синтетичні** — кіномистецтво, театр, танець, циркове мистецтво тощо.

Архітектура - мистецтво проектувати та зводити будинки, споруди та їх комплекси, котрі організують матеріальне просторове середовище життєдіяльності людей відповідно до призначення, технічних можливостей, суспільно-значимих ідей і відповідно до законів краси. Засобами вираження змісту тут виступають: співвідношення об'ємів, ритм, масштаб (співмірність з людиною), пропорції, тектоніка, композиція, фактура та колір матеріалу, синтез мистецтв. Архітектура входить у сферу *духовної* культури, але також складає суттєву частину матеріальної культури. Склалися три основних різновиди зодчества: архітектура об'ємних споруд, ландшафтна, містобудівництво. В архітектурі образно-естетичне начало тісно пов'язано з її соціальною функцією, з історією розвитку суспільства, його світоглядними і суспільно-політичними ідеями; усе це визначає відповідний архітектурний стиль.

Декоративне мистецтво - галузь пластичних мистецтв, твори якої, поряд з архітектурою, художньо формують матеріальне середовище людини, вносячи в нього естетичне, ідейно-образне начало. Вирішуючи, як і архітектура, практичні та художні завдання, декоративне мистецтво належить одночасно до сфер створення матеріальних та духовних цінностей. Декоративне мистецтво поділяють на: монументально-декоративне - безпосередньо пов'язане з архітектурою (архітектурний декор, розписи, рельєфи, статуї, вітражі, мозаїки тощо); мистецтво оформлення (художнє оформлення свят, експозицій тощо); декоративно-прикладне - створення художніх виробів головним чином для побуту. У тісному зв'язку з декоративно-прикладним мистецтвом знаходиться дизайн - новий різновид естетичної діяльності, що виник у ХХ ст. і являє собою *художньо-конструктивну* діяльність по оформленню предметного світу людини (зокрема предметів масового попиту) на засадах раціональної доцільності та краси.

Образотворче мистецтво

Скульптура є видом образотворчого мистецтва, твори якого мають об'ємну, фізично тривимірну форму, створюються з різних матеріалів шляхом ліплення, висікання, лиття тощо. Основними художніми засобами у скульптурі виступає побудова об'ємних фігур, постановка їх у просторі, передача поз, жестів, вибір пропорцій, фактури тощо. Розрізняють такі *види скульптури*: *кругла скульптура*, котру можна оглядати з різних сторін (статуя, група, статуетка, бюст) та *рельєф* - зображення на площині фону, котре може бути високим (горельєф) та низьким (барельєф); монументальна скульптура (пам'ятники, монументи) - пов'язана з архітектурним середовищем, що виражає значні суспільні ідеї; монументально-декоративна - вбрання архітектурних споруд та комплексів; станкова - призначена для інтер'єру і не прив'язана до певного архітектурного середовища; *скульптура малих форм* - маленькі фігурки, медальєрне мистецтво та різьба по каменю (гліптика).

Живопис є видом образотворчого мистецтва, твори якого формуються з допомогою фарб, що наносяться на тверду поверхню (основу). Головними засобами виразності тут є колір, колорит (цілісна система співвідношення тонів та відтінків кольору), світлотінь, лінія. Ідея живописного твору конкретизується у темі та сюжеті і втілюється з допомогою композиції, малюнка та кольору. Живопис може бути поліхромним або ж монохромним (відтінками одного кольору - гризайль). Основними технічними різновидами живопису виступають: живопис маслом; живопис водяними фарбами по штукатурці - сирій (фреска) та сухій (а секко); темпера - на основі яєчної, рослинної та ін. емульсій; емаль - нанесене на металеву поверхню та закріплене обпаленням склоподібне кольорове покриття; енкаустика - живопис восковими розплавленими фарбами та ін. До різновидів живопису також відносять мозаїку, що використовує кольорове каміння, смальту (кольорове непрозоре скло) та *вітраж*, де використовується прозоре скло.

Графіка - вид образотворчого мистецтва, що включає малюнок та засновані на ньому друковані зображення (різні види гравюри - відбитки з пластин). Графіка використовує такі засоби виразності, як контурна лінія, силует, штрих, пляма, контраст білого (лист паперу) та чорного. З допомогою таких незначних засобів митець створює живу картину світу. Саме незавершеність, умовність зображення предмета - *паконізм* - важливі засоби художньої виразності у графіці, які дозволяють

ЖАНРИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

- **Жанр** (франц. genre - рід, вид) - історично сформований внутрішній поділ, що притаманний всім видам мистецтва; тип художнього твору в єдності специфічних властивостей його форми і змісту.
- **Живопис.** За предметом зображення: *пейзаж, натюрморт, портрет, сюжетна картина.* Жанрові різновиди: *пейзаж* - сільський, міський, індустріальний, *натюрморт* - квітковий, з побутовими речами; *портрет* - парадний, інтимний, груповий, *сюжетна картина* - історична, батальна, побутова, анімалістична, інтер'єр.

ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ – це...

- особлива форма естетичного освоєння світу, за якої зберігається його предметно-чуттєвий характер, його цілісність, життєвість, конкретність, на відміну від наукового пізнання, що подається у формі абстрактних понять.
- Формою мислення у мистецтві виступає художній образ.
- Спосіб творення — головний критерій приналежності до різних видів мистецтва.

АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

- **Опис.** "Що є твір?" (сукупність певної об'єктивної інформації: автор, час і місце створення, матеріал/техніка, розміри/формат твору, предмет зображення тощо. Був усталений принцип опису: "від загального до детального". Важливо, що опис відрізняється від аналізу та інтерпретації відсутністю оціночних епітетів.)
- **Аналіз.** "Яким є твір/артефакт?" (іконографія, іконологія, семіотика)
- **Інтерпретація.** "Яка ідея виражена в даному творі? Чому вона розкрита в такий спосіб?" (тлумачення смислової сторони твору на різних рівнях, через співвіднесення із цілістю вищого порядку, пошук широких смислових конотацій. Інтерпретація може допомогти в реконструкції генези/ідеї твору, поглибити його історичний, стилістичний контекст, пояснити його взаємодію з іншими творами (своєї епохи чи інших епох) тощо. Інтерпретація також допомагає розкривати символи і знаки, специфічні культурні коди, які неодмінно присутні у видатних творах мистецтва, в окремих сюжетах, мотивах, персонажах.)

ІСТОРІЯ ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА

- *Платон та Арістотель* – висловлювання про митців
- *Джордже Вазарі* (XVI ст.) – біографічний метод
- *Йоган Вінкельман* (XVIII ст.) – початки художнього аналізу та вивчення мистецьких стилів – аналітичний метод

НАПРЯМ, ТЕЧІЯ, СТИЛЬ

- Категорія "напря́м" відображає складну єдність художнього процесу: багатство світоглядних та естетично-художніх орієнтацій митців у різних видах мистецтва. Основними художніми напрямими у мистецтві Нового часу є: бароко, класицизм, романтизм (як один із напрямів усередині романтичного типу творчості), реалізм, натуралізм, модернізм.
- Поняття "напря́м" — відкрита система, що охоплює нові художні течії та видове багатство мистецтва. Щодо відношення між видами мистецтва у межах напрямів, то для них властива змінність домінантного мистецтва та внутрішніх взаємодій мистецтв.
- Поняття «стиль» приходить на зміну транскультурному поняттю доби середньовіччя – «канону».
- Художній стиль – це система художньо-образних засобів і прийомів, що належать конкретному митцеві.

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА (ІСТОРІЯ СТИЛІ)

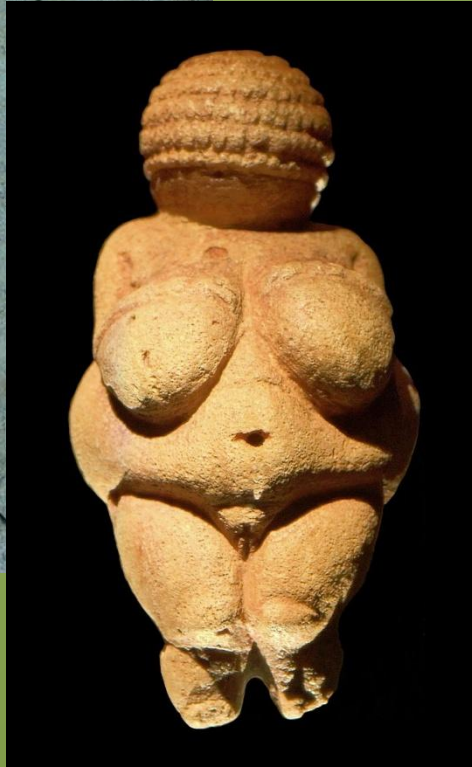
- Первісне мистецтво
- Мистецтво Давнього світу : Єгипет, Месопотамія та Вавилон, Доколумбівська Америка
- Мистецтво Давнього Сходу
- Мистецтво Античності: Архаїка, Рання класика, Висока класика, Пізня класика, Елінізм
- Мистецтво Візантії
- Мистецтво Середніх віків: Романський період, Готика
- Мистецтво Відродження: Італійське Відродження, Північне Відродження
- Мистецтво Бароко та Класицизму

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА

- *етап синкретичної художності*. Він розпочався близько 10 тис. років до н. е. і тривав до III—II тис. до н. е. у районах Північної Африки, Малої Азії, Індії, Китаю, Причорномор'я (райони найбільш раннього розвитку культури). Елементи художності на цьому етапі не відокремлені від практичного життєтворення і не набули специфічного виду діяльності, яким є мистецтво. Характерним для цього етапу є проникнення елементів образності у різні види практичної діяльності. Це явище символізації змісту діяльності та її наслідків, період міфосвідомості з елементами художності.

ПЕРВІСНЕ МИСТЕЦТВО

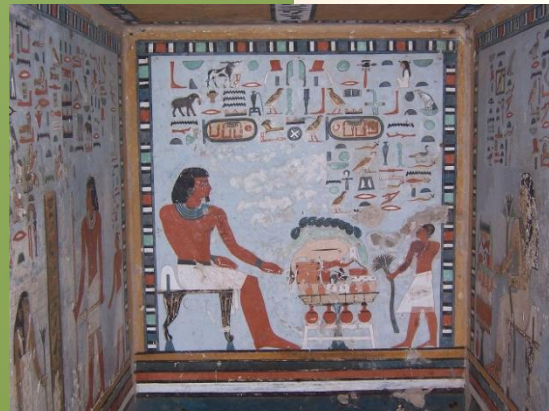
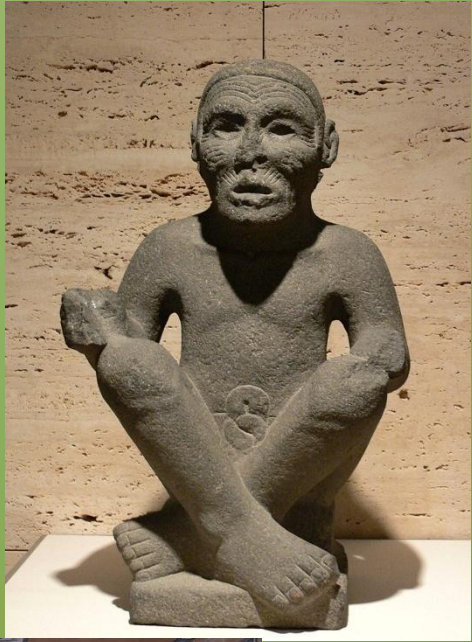
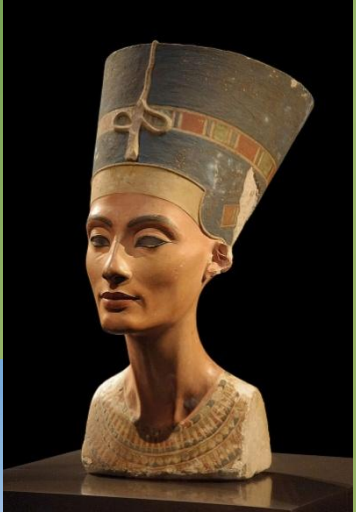
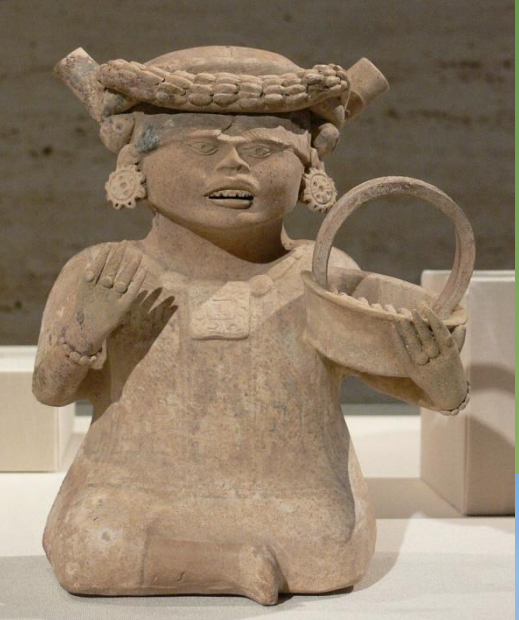
- Склалося в умовах первіснообщинного суспільства ймовірно у процесі трудової діяльності людини. Виникло близько 30 тис. років тому, за доби пізнього палеоліту.
- Первісне мистецтво представлене, насамперед, розписами, рельєфними зображеннями на стінах печер і відкритих скелях. Зображували на них переважно тварин, на яких полювали. Часто малюнки гравірували на кістці мамонта або камені. Згодом виникла кругла скульптура — жіночі статуетки (т. з. венери), фігурки тварин тощо. Розквітло також декоративно-ужиткове мистецтво, широко відоме з розписів керамічного посуду.

- ***епоха власне художнього розвитку.*** Історичний час її — від становлення перших держав (III—II тис. до н. е.) до кінця XIX ст. Це епоха, в яку художність досягає вершин свого розквіту, вирізняється багатством видів, жанрів, стильовим розмаїттям, різноманітністю течій, напрямів, методів. Мистецтво трактується у цей період як провідний вид духовного досвіду, воно закріплює знання, практичні уміння, уявлення про світ у цілісній, чуттєво сприйманій формі. Художність розвивається у межах Великих стилів. Згідно з характеристикою Г. Гегеля, це символічна, класична, романтична форми мистецтва. Мистецтво в межах цього етапу визначається як провідна форма суспільної свідомості, під впливом якої перебувають усі інші (релігійна, моральна, філософська, політична тощо).

МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО СВІТУ

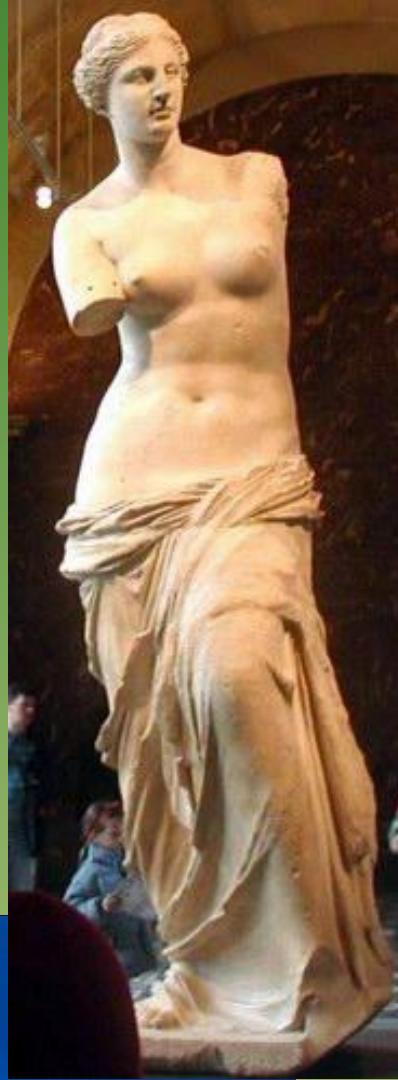
- *ЄГИПЕТ* : Додинастичний період (IV ст. до н. е.), Стародавнє Царство (3200-2400 рр. до н. е.), Середнє Царство (2400-1900 рр. до н. е.), Нове Царство (1600-200 рр. до н. е.), Пізнє Царство (1100-332 рр. до н. е.). Мистецтво частина культу-релігії, канон.
- *МЕСОПОТАМІЯ*. кінець IV – III тисячоліття до н. е. Архітектура міст та зікуратів. Писемність та гліптика (опуклі, округлі скульптурні зображення, вирізані, як правило, на камені (друку, персні, вази, посуд, барельєфи), виготовлені за канонами)
- *ДОКОЛУМБІВСЬКА АМЕРИКА*. Мистецтво доколумбової Америки дістало найповнішого вираження в [монументальній архітектурі](#), яка розвивалася на території сучасної [Мексики](#) і в [Центральній Америці](#). [Архітектура](#) обох цих областей мала багато спільних рис, зумовлених схожістю економічних, соціальних і релігійних інститутів, подібністю природних умов. Різноманітні статуетки – мала пластика.

АНТИЧНИЙ СВІТ

- *Егейське* (крито-мікенська культура). III – II тис. до н.е.
- *Давньогрецьке*. XI – I ст. до н.е.:
 - Гомерівський період XI – VII ст. до н.е.
 - Архаїчний період VII – VI ст. до н.е.
 - Класичний період V – IV ст. до н.е.
 - Еліністичний період IV – I ст. до н.е.
- *Мистецтво етрусків*. VIII – VI ст. до н.е.
- *Давньоримське*. V до н.е. – V ст. н.е.
 - Період республіки V – I до н.е.
 - Період імперії I до н.е. – V н.е.

У Греції виникають особливі *види мистецтва*: архітектура, скульптура, лірична поезія, драма, театр. Мистецтво постало на міфології. У давньогрецькому мистецтві зародились класичні *архітектурні стилі* - доричний, коринфський, іонічний ордери; *канони скульптурного зображення людського тіла* (Фідій, Мірон, Пракситель, Поліклет, Скопас, Лісіпп). Мистецтво Давнього Риму знаходилось під безпосереднім впливом грецького; значним і виразним явищем в історії світового мистецтва стали римський реалістичний, яскраво індивідуалізований скульптурний портрет, що розкривав внутрішній світ людини ("Брут", "Оратор", бюсти Цицерона, Цезаря), а також - історичний рельєф (колона Траяна, на якій зображені сцени війни з даками).

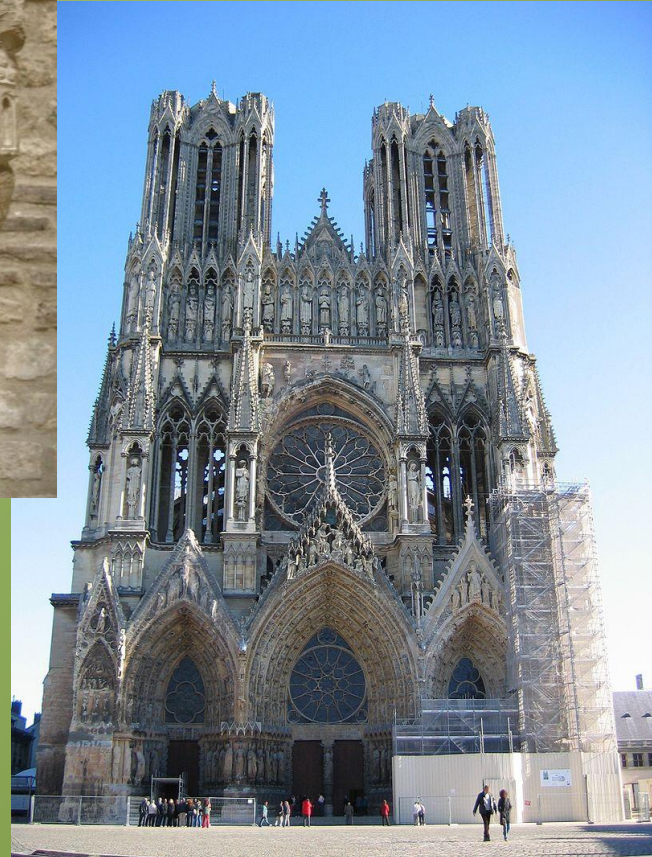
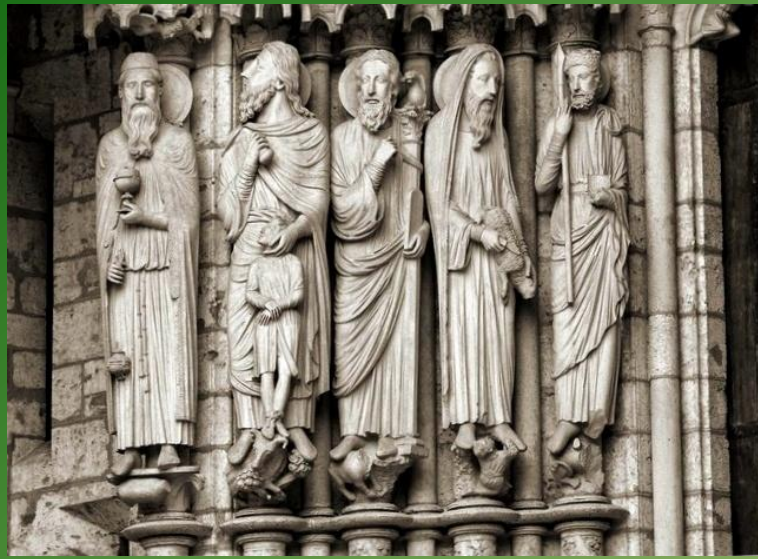

СЕРЕДНІ ВІКИ

- *ВІЗАНТІЯ* ранньохристиянський період (так званої передвізантійської культури, 1—3 століття)
- ранньовізантійський період, «золоте століття» імператора [Юстиніана I](#) — до цього періоду належить архітектура [храму Святої Софії](#) в Константинополі й равеннські мозаїки (6—7 століття)
- [іконоборський](#) період (8-початок 9 століття). Імператор [Лев III Ісавр](#) (717—741), засновник Ісаврійської династії, видав [едикт](#) про заборону ікон. Цей період одержав назву «темний час» — багато в чому за аналогією з подібним етапом розвитку Західної Європи.
- період Македонського Відродження (867—1056). Прийнято вважати класичним періодом візантійського мистецтва. 11 століття стало вищою крапкою розквіту. Відомості про світ черпалися з [Біблії](#) й з добутоків прадавніх авторів. [Гармонія](#) мистецтва досягалася за рахунок суворої регламентації.
- період [консервантизму](#) за імператорської династії [Комнінів](#) (1081—1185)
- період [Палеологівського](#) Ренесансу, відродження [елліністичних традицій](#) (1261—1453).

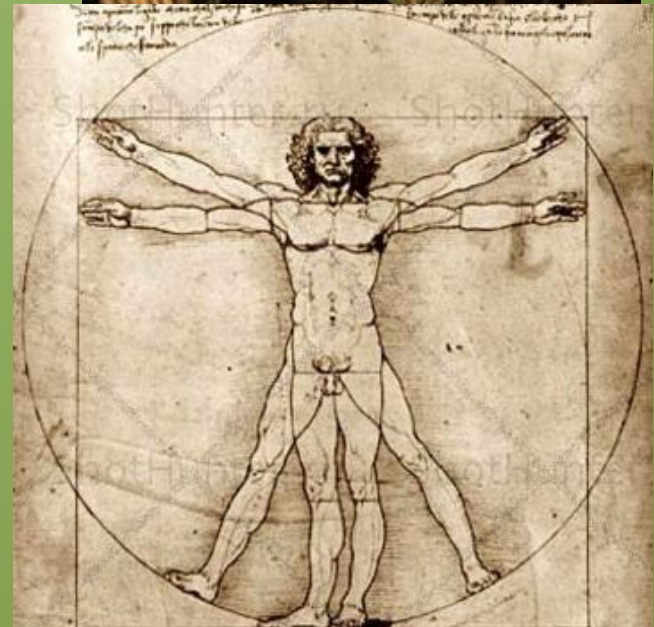
- *РОМАНСЬКИЙ СТИЛЬ* (X—XII ст.) Перший стиль (від слова "Романус" – римський; маєтся на увазі Римська імперія) стиль храмів, храмових комплексів, палаців та фортець: цей стиль характеризується домінуванням масивних форм, що тяжіють до прямокутників або сфери. Як правило, в романських спорудах мало вікон і вони є вузькими, а стіни товстими. Відповідно, і меблі, архітектурний декор також відповідали даним особливостям.
- *ГОТИКА* У XII – XIII століттях в Європі утверджується новий стиль – готичний. Походження самого терміну є проблематичним (часто вважають, що він вказує на місцевість, де був поширений цей стиль, - це є Німеччина, де переважали готські народи), а поява його була зумовлена суттєвими зрушеннями в будівництві: було відкрите хрестоподібне та стрільчасте перекриття стелі, що суттєво спрощувало та полегшувало загальну конструкцію храму. Характерні риси: системна єдність всіх елементів конструкції

ВІДРОДЖЕННЯ

- *ІТАЛІЙСЬКЕ*: проторенесанс, раннє Відродження, високе Відродження, Венеціанська школа, маньєризм
- *ПІВНІЧНЕ*: німецьке, нідерландське

Чіткість переважно прямих або геометрично правильних ліній та форм, квадратні чи прямокутні вікна, декоративно оформлені, як правила відкриті та ритмічно розташовані на стіні. В живописі Відродження також переважали ясні форми, лінії, сюжети, фарби. Більше того, ця епоха вперше "відкриває" і починає активно використовувати просторову перспективу, яка засвідчувала, що відправним пунктом художнього сприйняття тепер поставав не всевидячий Творець, а людина. Характерними для цього часу є також різноманітні прояви авторської індивідуальності митця як в архітектурі, так і в живописі, літературі та декоративному мистецтві.

МИСТЕЦТВО НОВОГО ЧАСУ

- *КЛАСИЦИЗМ*. Раціоналізм. Virізнявся ясними і чіткими формами, правильними геометричними сполученнями елементів, наслідуванням взірцям античного та ренесансного мистецтва.
- *БАРОКО*. Активно запроваджує принципи овальних форм, спіралеподібних композиційних рішень, а головне – невпинний динамізм. Барокальне сприйняття дійсності є занепокоєним, суперечливим, плюралістичним, в ньому поєднується реальне та фантастичне. Архітектура бароко відрізняється також овальними формами та багатим декором, що носить переважно рослинний характер.
- *РОКОКО*. Virізнявся ще більшою декоративною пишнотою, але був переважно стилем архітектури та внутрішніх приміщень, що тяжів до інтиму, а у живопису – до прославлення любовних втіх. Улюбленим образом рококо були троянди, кольорами – білий та золотий

РОМАНТИЗМ

- Зосереджується на виразі душевних переживань людини, її неясних але нестриманих емоцій, поривань і прагнень.
- Свідомо протиставляє внутрішній світ зовнішньому, намагаючись переконати, що духовні багатства скоріше розквітають у чомусь невиразному та навіть потворному, ніж у правильному та злагодженому ззовні.
- Інтерес до історично минулого, до пошуків перлин духовної мудрості в народних звичаях та народній культурі.

Liberty, saluez!

РЕАЛІЗМ

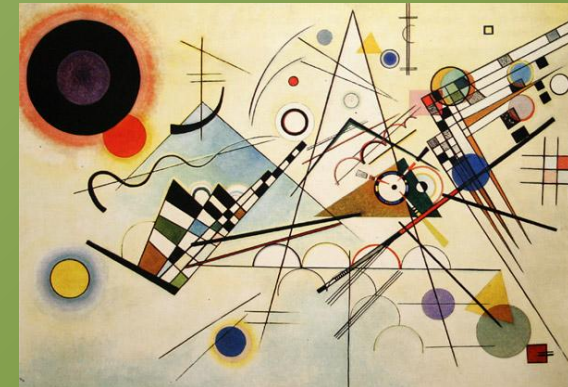
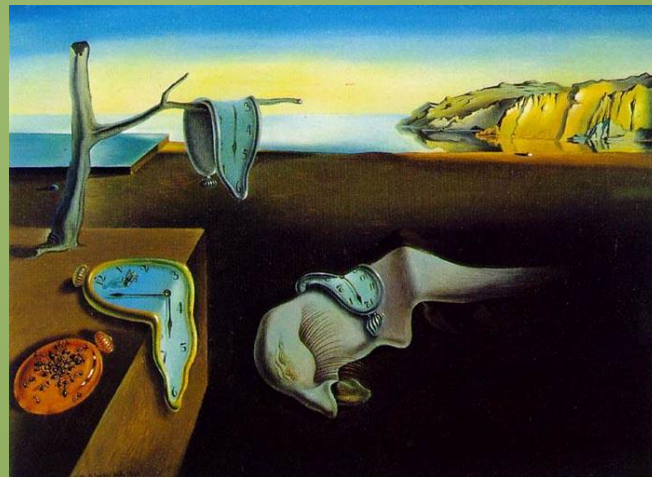
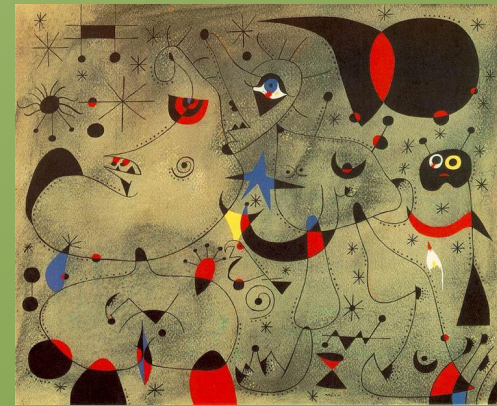
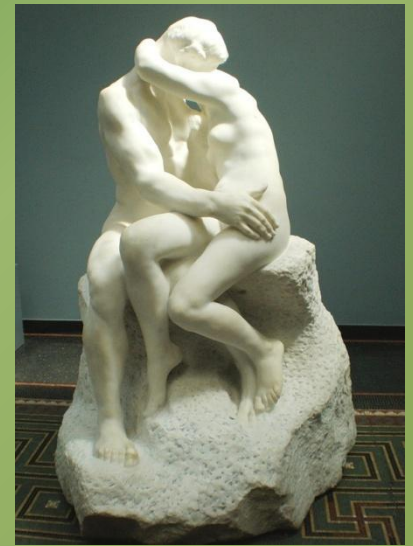
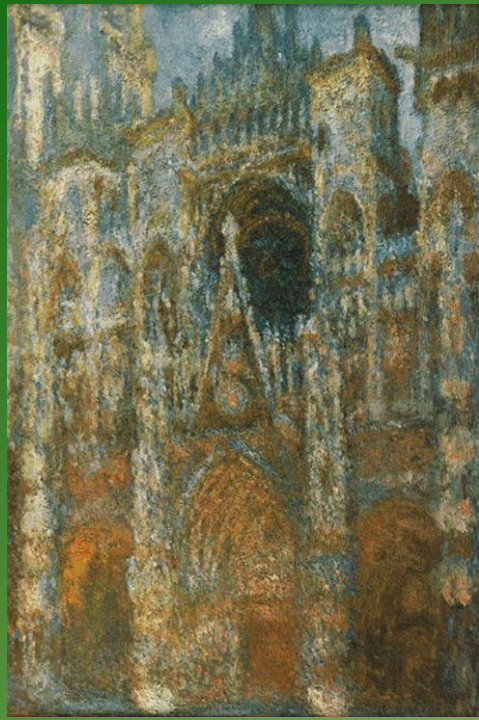
- Закликав найбільше цінувати правду життя і подавати її такою, якою вона є, уникаючи штучного декоративізму та надмірного милування "народною справжністю" життя
- Реалісти намагались не просто зображувати дійсність, а збагнути її сенс, її приховані засади, мотиви та імпульси людських дій, провідні типажі героїв творів, що їх народжувало саме життя.
- Реалісти були переконані в тому, що мистецтво повинно виховувати людину і своїми потужними засобами сприяти покращенню життя і моральному вдосконаленню суспільства.
- попри його добра наміри, до певної міри вів мистецтво у безвихідь, оскільки його ідеалом поставало як можна точніше та ретельніше зображення дійсності, проте таке зображення вже могло бути копією реальності і втрачати сенс мистецької творчості.

- **етап пост художності.** Він розпочинається наприкінці XIX ст. і характеризується руйнуванням цілісності образу світу, втратою духовної визначеності змісту та художньо-образної мови мистецтва, домінуванням суб'єктивізму стильових манер. Тобто втрачається сутнісна визначеність мистецтва як певного типу духовного досвіду, втіленого в особливу, цілісну, художньо-образну мову. Відтак, мистецтво втрачає своє значення виразника та формуючої сили духовного досвіду суспільства й окремої особистості. Пізнавальні функції від мистецтва переходять до науки. Зникає зв'язок мистецтва з практичним формотворенням. (Його місце посідає естетичне формування: конструювання предметних форм). Мистецтво втрачає також зв'язок із мораллю, оскільки духовне життя особистості перестає бути основним предметом художньої творчості. Духовність, що в усі часи історичного розквіту була основним змістом мистецтва, замінює розважальність як таку. Вона апелює не до почуттів, а до емоційної сфери суб'єкта, адже не містить потреби осмислюючого переживання предмета небайдужості. У цей період мистецтво остаточно втрачає свою сутнісну визначеність — художньо-образну природу.

НЕКЛАСИЧНЕ МИСТЕЦТВО

- *ІМПРЕСІОНІЗМ.* Слово походить від французького слова, що перекладається як "враження", оскільки імпресіоністи вважали головним завданням мистецтва не відтворення дійсності, а вираз, зображення тих вражень, які людина отримує в своїх контактах із дійсністю. Вони закликають живописця залишити майстерню, вийти на відкрите повітря (на "пленер") і зображувати те, якою видається дійсність в нашому сприйнятті, як ми її переживаємо. Імпресіоністи порушили класичні правила живопису, запровадили нові сполучення кольорів, намагаючись передати рухливість, неостаточність та непевність наших сприйнятів дійсності.
- *МОДЕРН.* Дещо пізніше виникає стиль модерн, який досить довільно сполучає геометричні форми із рослинним декором, свідомо працює на підсилення вражень від сприйняття своїх творів, запроваджуючи примхливі витончені форми, спираючись при цьому на певні образи давньоєгипетського мистецтва.
- *АВАНГАРДНЕ МИСТЕЦТВО.* Кубізм, абстракціонізм, футуризм, супрематизм, дадаїзм, сюрреалізм, експресіонізм, функціоналізм, ар деко, течії постмодернізму. Для всіх цих стилів постає характерним довільне експериментування із формою та виражальними засобами мистецтва. З однієї сторони, вони максимально звільняють свої твори від людського начала, з іншої сторони, перетворюють глядача (чи слухача) на активного співтворця художнього твору.

ПОСТМОДЕРНІЗМ СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО

- У сучасному мистецтві простежуються дві суперечливі тенденції: до синтезу різних видів мистецтва (наприклад, в масових дійствах) і збереження суверенності окремих видів мистецтва з їх поглибленням та деталізацією.
- Медіа арт та мистецькі практики

